

Ooperigurmaanid serveerivad Botticelli kõrvale porgandeid

MARIA MÖLDER
muusikateadlane

Võttis aega mõistmaks, et kadakalõhn ei kuulu otseselt "Gurmaanid-2" atmosfääri loovate elementide hulka, vaid meenutab Rahvusoper Estonia populaarsust põhjanaabrite hulgas. Kas ka eesti huumor kunagi võõramaalastele kaubaartikliks muutub, on juba kaheldavam – eriti kui tegemist Ervin Õunapuu ja René Eespere stiilis elitaarse absurdijandiga. Sealjuures on tähelepanuväärne Õunapuu võime aastaid ateismitemaatikaks ekspluuteerida ja sellest värskeid aspekte leida. Vajadus niivõrd jõuliselt midagi tema vaadete kohaselt olematut eitada võib tunduda kummuline, ent kunstiliselt pakuvad need manifestid põnevaid leide.

Ooperi vaatused moodustavad sisuliselt ja eriti kujunduslikult omaette üksused, seetõttu on neid loogilisem eraldi käsitleda. "Gurmaanide" algne süžee ehk esimene vaatus põhineb absurdini arendatud ideel, et oksjonitel hingehinna eest müüdadav ja avalikkuse eest kaduvad maalid jõuavad rikaste kunstigurmaanide lauale. Nad otsivad eksklusiiivset "hingetoitu" saavutamaks "jumalikku loovust". Õunapuu kirjutatud teise vaatuse tegevus liigub juba suunas, mille odavavõitu süžeelehinide hulka kuuluvad Mehkhiko seebiseriaalidele omased segased sugulussidemed.

Kolmanda vaatuse libreto koostas helilooja ja selle võtmeks on salapärase mäng reaalsuse piiridega. Publik on nüüd ära tabanud, et igast informatsioonikatkest võib leida sümboleid. Kui paruni söögilaua mõõtmed on 54, 7 korda 47, 5 ruutmeetrit, siis ei ole see juhus. Kokku võttes hakkavad tegelased ja nende omadused segunema ning ei ole enam sugugi kindel, kelle vaimne tervis kõige rohkem remonti vajab.

Esimese vaatuse vaieldamatuks plussiks on karakterid. Komplimendid libretistile: inimesed, kes leiavad, et kõige tervislikum on toituda võimalikult vanadest õlivärviga kaetud lõuenditest, ei ole päris tavalised ooperitegelased. Eriliselt särab siin muusikalilemik Jassi Zahharov ehk Parun, kes askeldab kõögiviljade ja maalidega vilkamalt kui mõni telekokk. Huumoorikalt mõjub promo kodumaisele porgandile, milles peituvad "meeletu jõud". Potentsiravimi reklaam ooperiteatris? Midagi uut. Teise vaatuse staar on Riina Airenen külma kõhuga Vürstinna rollis. Zahharoviga hakkavad toimuma kummalised

FOTO HARRI ROSPI

Inimesed, kes leiavad, et kõige tervislikum on toituda õlivärviga kaetud lõuenditest, ei ole vis päris tavalised ooperitegelased. Paruni rollis särab Jassi Zahharov.

muutused, mis viivad traagiliste tagajärgedeni ja tulevad nõnda ooperižanris kasuks, ent ei ole psühholoogiliselt piisavalt põhjendatud. Võrratult sümpaatne oli ka aeg-ajalt digifotokaga klõpsiv Priit Volmeri tegelane, keda vähemalt esimeses vaatuses sai veel täie kindlusega Preestriks kutsuda. Tegelasuku segunemine Doktoriga ooperi kolmandas vaatuses tekitas küll hulga vastuseita küsimusi – kardan, et publiku pea läks rohkem sassi, kui autoritel plaanis.

Lavakujundusest mõjus kõige paremini esimese vaatuse küllaltki lihtsate ja huvitavate vahenditega teostatud rafineeritud lahendus. Kuna tegevus toimus mitmes paigas, ei saanud laval olla midagi üleaurust. Lauad saab hetkega kardina taga publiku silme ette toimetada, kuid laest laskuv kõögiriil on veidi nutikam idee, mille juured võivad ulatuda barokkooperi traditsioonidesse. Seevastu teise vaatuse tegevus toimus keset esemeid, mida oleks kergesti saanud vältida. Mida andis loole juurde tagurpidi tänavaliiklust projitseeriv video-"aken"? Milleks olid vajalikud mannekeenid, kes pealegi oma kohal püsti seista ei tahtnud? Kolmas vaatus oli kujundatud tõeliselt minimalistikult – keset tühja lava seisis laud, mille puhul hakkasid strateegilistel hetkedel kaasa mängima

valgusefektid.

Muusika on ooperis, vastupidiselt tegevusele, meeldivalt ratsionaalne, vokaali toetav ja tegevust illustreeriv. Leian, et teistiti ei olekski säärase tiheda tegevusega lavateose puhul vastuvõetav. Ekspressiivsemad ja pealetükkivamad on vahemängud, kus võib tunda Dracula kohalolekut, ent lavateose sürrealistlik atmosfäär vististi nõuab seda. "Gurmaanid" on veidi õudusfilmide paroodiat meenutav taies – iroonilist teksti saadab surmtõsine muusika.

Ooperi raamina kasutatud mungakoori efekt on suurepärase leid, kuid esineb veel mitmeid tsitaadina mõjuvaid teemasid. Parasjagu siis, kui sa arvad, et asi ei saa enam irreaalsemaks muutuda, hakkab orkestrist kostma midagi Pärdi "Fratrese" sarnast. Pärdi *tintinnabuli*-stiili teoreetilised käsitlused teevad sellise kõlaga muusika kirjutamise heale heliloojale muidugi kaunis lihtsaks – isegi "Da Vinci koodi" filmi heliribas võib midagi analoogset leida.

Etenduse lõpuks on publik nii sassi aetud, et piibli järamine tundub täiesti normaalne, lausa ainuõige lõpplahendus. Hea, et muusika oma mõistuspärasuses seda kaost tasakaalustab.